

Bismillahirrahmanirrahim

(İyiliği sonsuz, ikramı bol Allah'ın adıyla)

Yayın No: 44

Kur'an'ın Öğrettiği Kavramlar Serisi: 12

TAFSİL

Dr. Fatih ORUM

Yayın Yönetmeni

Hasan Mustafa ARSLAN

Mizanpaj

Burak Oğuz Belen

Kapak

Hilmi Dinç Üvendere

1. Baskı

Şubat, 2017

ISBN: 978-975-2423-00-8

SÜLEYMANİYE VAKFI YAYINLARI

Hoca Gıyaseddin Mah. Şifahane Cad. No:14

34134 Fatih/ İstanbul

Tel: 0 (212) 513 00 93- Fax: 0 (212) 511 21 69

www.suleymaniyevakfi.org

Yayıncı Sertifika No:12628

Baskı ve Mücellit

Vizyon Basımevi

İkitelli Org. San. Bölğ. Deposite İş Merk.

A 6 Blok Kat: 3 No: 309 Başakşehir/İST

Tel: 0212 671 61 51 Fax: 0212 671 61 52

Genel Dağıtım: Süleymaniye Vakfı İktisadi İşletmesi

Hoca Gıyaseddin Mah. Şifahane Cad. No:14

34134 Fatih/ İstanbul

Tel: 0 (212) 513 00 93- Fax: 0 (212) 511 21 69

Copyright © 2017, Süleymaniye Vakfı Yayınları 2017

Bu eserin tüm hakları Süleymaniye Vakfı Yayınları'na aittir. Yayıncının izni olmaksızın tümüyle veya kısmen yayınlanamaz, kısmen de olsa fotokopi, film vb. tekniklerle çoğaltılamaz ve elektronik ortamlarda yayınlanamaz.

Kur'ân'ın Öğrettiği Kavramlar Serisi - 12

TAFSÎL

Dr. Fatih ORUM

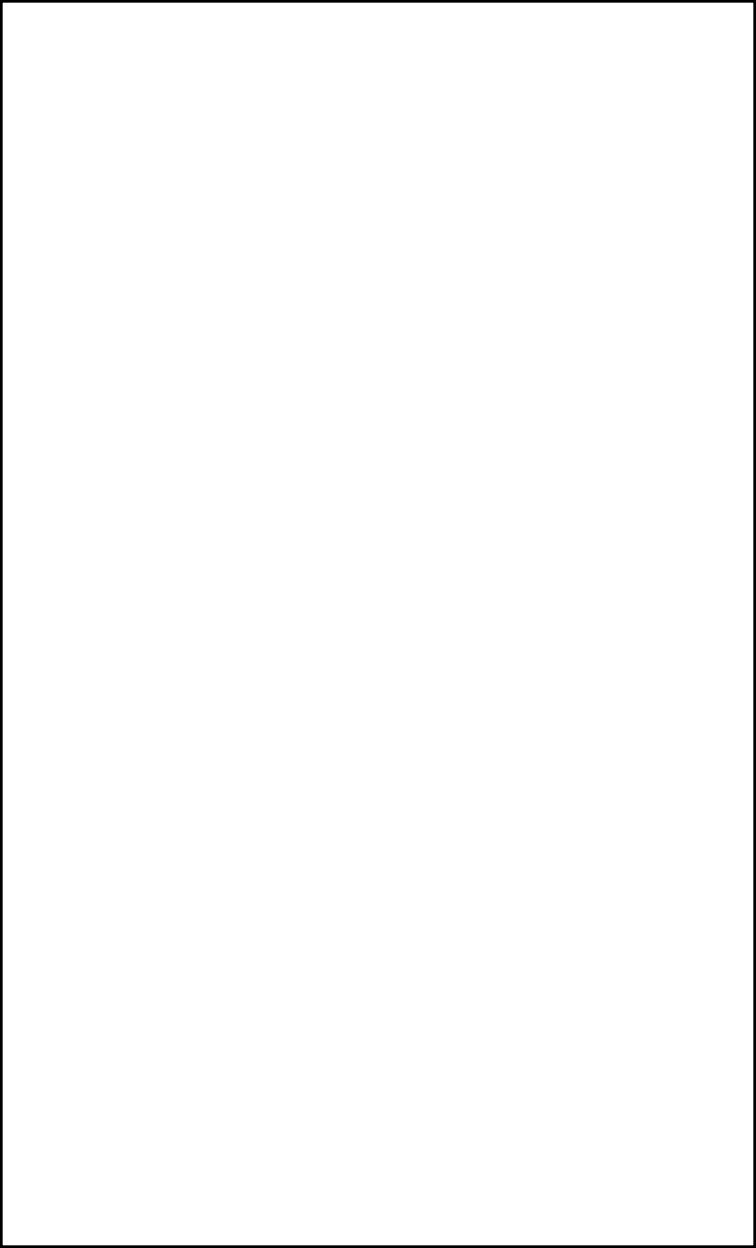
Dr. Fatih Orum

1975 Eskişehir doğumlu. İlkokuldan sonra Eskişehir Ziya Paşa Kur'ân Kursu'nda hafızlığını tamamladı. 1995'te Eskişehir İmam Hatip Lisesi'nden, 2000 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2008 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Klasik Fıkıh Kaynaklarındaki Kıyas Anlayışının Kur'an Açısından Değerlendirilmesi" isimli tezi ile doktorasını tamamladı. Evli ve iki çocuk babası olan Fatih Orum halen M.E.B. bünyesinde öğretmenlik yapmaktadır.

e-posta: fatihorum75@gmail.com

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
TAFSİL	11
1. Giriş	11
2. Kelime Anlamı	13
3. Kelimenin Kur'ân'daki Kullanım Alanları	15
a. Bir Yerden Ayrılmak Anlamı	15
b. İki Şeyin Arasını Ayırmak Anlamı	16
c. Benzer Kullanımlar	17
4. Usûlî Bir Kavram Olarak Tafsîl	21
5. Tafsîl Tüm İlahî Kitaplarda Geçerli Usuldür	25
6. Fussilet Sûresinin 44. Âyetinin Tafsîl ile İlgisi	29
7. Sonuç	41
KAYNAKÇA	43

ÖN SÖZ

Kur'ân'da tebyîn, tafsîl, tasrîf gibi farklı kelimeler geçse de genelde meallerde bu kelimelere “açıklama” anlamı verilir. Örnek olması açısından Diyanet Vakfı Mealini dikkate alarak üç kavrama verilen anlamları görelim:

a. Tebyîn

...قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِن كُنتُمْ تَعْقِلُونَ

“...Eğer düşünüp anlıyorsanız, âyetlerimizi size açıklamış bulunuyoruz.” (Âl-i İmrân 3/118)

b. Tasrîf

...انظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ

“...Bak, anlasmalar diye âyetlerimizi nasıl açıklıyoruz!” (En'âm 6/65)

c. Tafsîl

...كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

“...İşte bilen bir topluluk için âyetleri böyle açıklıyoruz.” (A'râf 7/32)

Görüldüğü üzere ilk âyette “tebyîn” kökünden “beyyennâ (بَيِّنًا)”, ikinci âyette “tasrîf” kökünden “nusarrifü (نُصْرِفُ)”, üçüncü âyette de “tafsîl” kökünden “nüfassilü (نُفَصِّلُ)” geçmekte, ama bu üç ayrı kullanım üç âyetin mealine de “açıklama” olarak yansımaktadır.

Oysa şu âyet tasrîf ve tebyînin farklı şeyler olduğunu göstermektedir:

وَكَذَلِكَ نُصْرِفُ الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

“İşte âyetlerimizi böyle tasrîf ederiz ki birileri: “Sen bir yerden öğrenmişsin” desin; biz de onu bilen bir topluluğa tebyîn etmiş olalım.” (En'âm 6/105)

Yukarıdaki âyette, âyetlerin tasrîf edildiği, bununla elde edilen sonucun da tebyîn olduğu bildirilmektedir. Tasrîf ve tebyîn farklı şeylerdir. Oysa TDV'na ait mealde yukarıdaki âyete şu anlam verilmiştir:

“Böylece biz âyetleri geniş geniş açıklıyoruz ki,

‘Sen ders almışsın’ desinler de biz de anlayan toplum için Kur’ân’ı iyice açıklayalım.”

Yukarıdaki mealin “‘Sen ders almışsın’ desinler de” bölümünü atlarsak ortaya çıkan meal şöyle olacaktır:

“Böylece biz âyetleri geniş geniş açıklıyoruz ki, biz de anlayan toplum için Kur’ân’ı iyice açıklayalım.”

Dikkatli bir okuyucu, yukarıdaki mealde bir anlam bozukluğu olduğunu anlayacaktır.

Yapılan tasrîfle –ki bu serinin bir başka kitapçığında tasrîfin kevnî ve kitabî âyetler arasındaki örtüşmeden hasıl olan netice olduğu görülecektir- var olan şeylerin tebyîni yani, ortaya çıkması gerçekleşmektedir.

Tafsîl ile tebyîn arasındaki benzer bir ilişki şu âyette görülmektedir:

وَكَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلَ الْمُجْرِمِينَ

“İşte âyetlerimizi böyle tafsîl ederiz ki suçluların yolu iyice belli olsun” (En’âm 6/55)

Yapılan tafsîlle – ki bu kitapçıkta tafsîlin kitabî âyetler arasındaki ilişkiden hasıl olan detaylar anlamına geldiğini göreceğiz- varolan şeylerin tebyîni yani ortaya çıkması gerçekleşmektedir.

Kavramlar arasındaki bu irtibatların göz ardı edilmesi Kur'ân'ın anlaşılmasında önemli bir eksiklik oluşturmaktadır. Kur'ân'da geçen her farklı kelimenin diğerlerinden ayrışan bir anlamı vardır. Bu, aynı köke sahip olup da farklı kalıplarda kullanılan kelime ve fiiller için bile söz konusudur.

Biz serimizin bu sayısında tasrîf kavramı üzerinde duracağız. Önce kavramın sözlük anlamına ortaya koyacak, sonrasında da kavramın Kur'ân'daki kullanımlarını ve bu kullanımlar neticesinde ortaya çıkan anlamın Kur'ân'ın anlaşılması açısından önemini tespit edeceğiz.

Dr. Fatih Orum

TAFSÎL

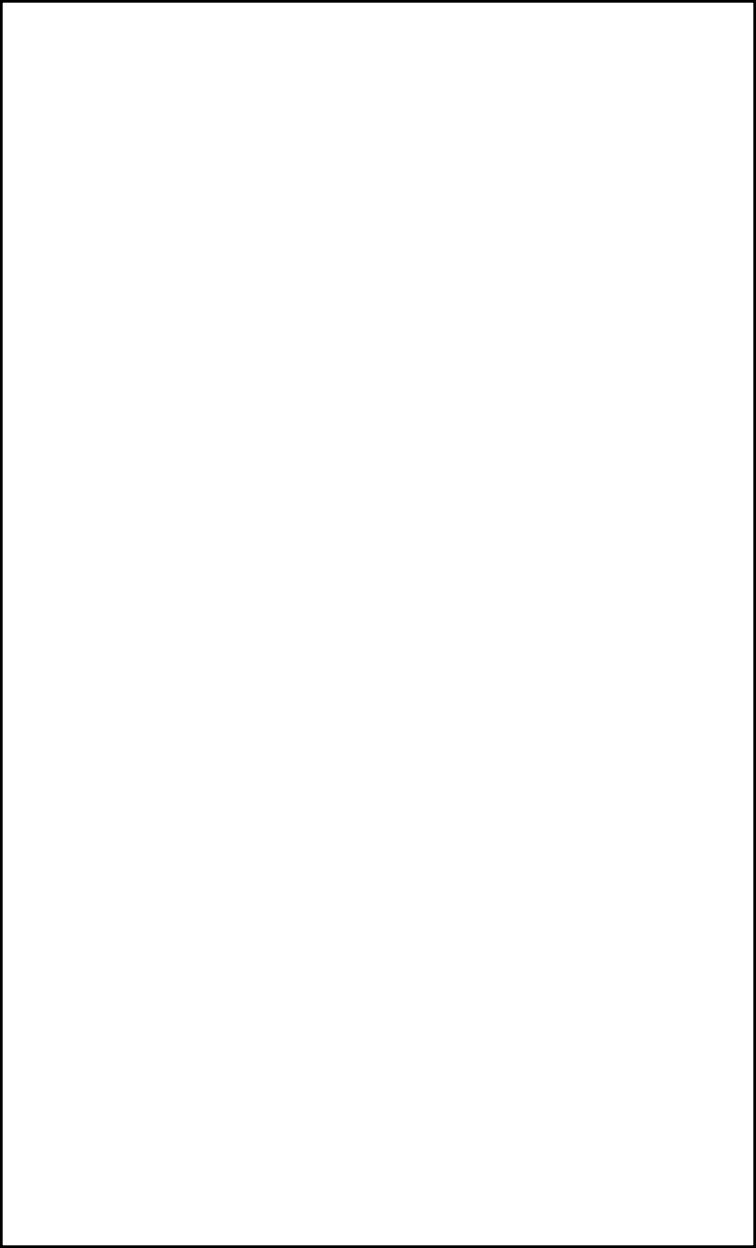
[التفصيل]

1. Giriş

“Tafsîl” kelimesi Kur’ân’da toplam beş yerde geçse de kelimenin kök harflerini oluşturan “f-s-l = ف-ص-ل” den türeyen fiil ve isimler Kur’ân’da yaklaşık kırk yerde geçer¹ ve tafsîl kavramının anlam çerçevesini belirler.

Tafsîl kelimesi ve kelimenin tef’îl babındaki fiil kullanımına tefsir ve meallerde “açıklama” anlamı verilir. Bunun tafsîl kavramının anlam derinliğini yansıtmadığı ortadadır. Çünkü tefsir ve meallerde tasrîf ve tebyîn kelimeleri için de “açıklama” anlamı verilir.

1 Muhammed Fuâd Abdülbakî, el-Mu’cemu’l-müfehres, “f-s-l” md., Kâhire, 1991.

2. Kelime Anlamı

“Tafsîl” kelimesinin kökü “f-s-l = ل-ص-ل” harfleridir. “فصل” iki şeyin arasını ayırmak anlamına gelir. Mesela fiilin mastarı olan “الفَصْلُ” kelimesine sözlüklerde “بَوْنُ مَا بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ” yani “iki şeyin arasını ayırmak” anlamı verilir. “İki şeyin birbirinden ayrılması” anlamı, iki şeyden birinin sabit kalırken diğerinin ondan ayrılması anlamını da içermektedir. Bu bağlamda bazı sözlükler fiilin ikinci bir anlamı olarak da “bir şeyin/kişinin bir yerden ayrılması” anlamından bahsederler. Annenin çocuğunu süttten kesmesi/ayırması da bu fiil ile ifade edilir. Eklem yeri anlamında “مَفْصِلٌ = المَفْصِلُ”, lisan anlamında “مِيفْسَالٌ = المِيفْسَالُ”, anasından ayrılan deve yavrusu anlamında “فَافْسِلٌ = الفَافْسِلُ”, kişini mensup bulunduğu sülale anlamında “فَافْسِيلَةٌ = فَافْسِيلَةٌ”, hakla batılı ayırdığı için hâkim anlamında “فَافْسَالٌ = الفَافْسَالُ” kelimeleri de bu filden türemektedir ve hepsinin anlam merkezinde “ayrılma” anlamı vardır. Sözlüklerde fiilin tef’îl babının “açıklama” anlamına geldiği söylenir ve kasabın hayvanın etleri-

ni parçalamasına “tafsîl” denildiği bilgisi verilir.²

Türkçe’de de aynı kökten bazı kelimeler kullanılır. Birkaç örnek verebiliriz:

Tafsîlat: Ayrıntı, ayrıntılı açıklama anlamında.

Tafsîl: Bir şeyi ayrıntılarıyla anlatma, açıklama.

Mufassal: Ayrıntılı.

Fasıla: Aralık, ara, kesinti.

Fasıl: Bölüm, kısım.

Görüldüğü gibi kelimenin Türkçe kullanımları da yukarıda çizilen çerçeveye örtüşmektedir.

2 Ebû Abdurrahman Halil b. Ahmed Amr Ferâhidî (ö. 175/791), Kitâbü'l-'Ayn, İnan, 1409; Ebû Mansur Muhammed b. Ahmed b. Ezher el-Herevî Ezherî (ö. 370/980), Tehzîbü'l-lüğa, Kahire, 1964; Ebu'l-Fadl Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzûr (ö. 711/1311), Lisânü'l-Arab, Beyrut, 1990; Râğıb el-İsfehânî (ö. 502/1108), el-Müfredât fi garîbi'l-Kur'ân, Mısır, 1961.

3. Kelimenin Kur'ân'daki Kullanım Alanları

“Tafsîl” kavramının kök harflerinden oluşan “فَصَلَ” fiilinin “iki şeyin arasını ayırmak” ve “bir yerden ayrılmak” anlamları olduğunu görmüştük. Kur'ân'da fiilin bu iki anlamına uygun kullanımlarını görmekteyiz.

a. Bir Yerden Ayrılmak Anlamı

Şu iki âyette fiil “bir kişi ya da şeyin bir yerden ayrılması, hareket etmesi” anlamında kullanılmaktadır:

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ...

“Tâlût askerleriyle birlikte ayrılınca dedi ki “Allah bir ırmakla sizi ağır imtihandan geçirecektir...” (Bakara 2/249)

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ تُفَنِّدُونِ

“Kervan oradan ayrılınca Yakup dedi ki “Ben gerçekten Yusuf’un kokusunu alıyorum. Keşke beni bunak saymasanız.” (Yusuf 12/94)

b. İki Şeyin Arasını Ayırmak Anlamı

Şu âyetlerde de fiil “iki şeyin arasını ayırmak” anlamında kullanılmıştır:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئِينَ وَالنَّصَارَى وَالْمَجُوسَ
وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
شَهِيدٌ

“İnanıp güvenenler, Yahudi, Sabî, Hıristiyan ve Mecusi olanlar bir de müşrikler var ya; Allah (mezardan) kalkış günü onların aralarını ayıracaktır. Allah, her şeye şahittir.” (Hacc 22/17)

Allah’ın kıyamet günü onların aralarını ayırması, aralarında hüküm vermesini ifade etmektedir. Şu âyetlerde bu anlam belirgindir.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

“Senin Rabbin ayrılığa düştükleri konularda kıyamet günü aralarında hükmünü verecektir.” (Secde 32/25)

لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

“(Mezardan) kalkış gününde yakınlarınızın da çocuklarınızın da size bir faydası olmayacaktır.

Allah aranızda hükmünü verecektir. O, yaptığınız her şeyi görmektedir.” (Mümtehan 60/3)

c. Benzer Kullanımlar

Kur’ân’da fiilin yukarıdaki anlamlarıyla örtüşen isim halde kullanımları da vardır. Altı âyette geçen “يَوْمُ الْفَضْلِ” ifadesi bunun bir örneğidir. “Fasl günü” anlamına gelen terkipler hesap günü kastedilmektedir. Çünkü o gün insanlar arasında ayırım gerçekleşecek, yapıp ettiklerine göre hesaba çekilip cennet ya da cehenneme sevkedilecekler. Terkibin geçtiği bir âyet şöyledir.

هَذَا يَوْمُ الْفَضْلِ الَّذِي كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

“İşte bu, sizin yalan saydığınız ayırım günüdür” denir.” (Sâffât 37/21)

O gün ayırma/ayıklama işini Allah yapacaktır. “الْفَاصِلِ” yani ayıran/ayıklayan anlamındaki kelime şu âyette bu anlamda geçer:

قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنَّ
الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ يَقْضِي الْحَقَّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ

“De ki “Ben Rabbimden gelen apaçık bir delile dayanıyorum ama siz yalan yanlış şeylere

sarıyorsunuz. Sizin hemen istediğiniz şeyi yapmak benim elimde değildir. Kararı verecek olan sadece Allah'tır. Doğruyu O anlatır, en iyi ayıklamayı da O yapar.” (En'âm 6/57)

İhtilaf edilen hususlarda kıyamet gününde Allah'ın insanların arasını ayıracağı yani hüküm vereceğini gördük. Bu dünyada yapıp ettiklerinin karşılığını hemen görmemelerinin sebebi Allah'ın insanlara mühlet vermesi, hesaplaşmanın kıyamet gününde olacağını bildirmesidir.³ Pek çok âyette bu açıkça bildirilir. “كَلِمَةُ الْفَضْلِ” ifadesi bu durumu ifade etmek için şu âyette geçer:

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَضْلِ لَفُضِّيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

“Yoksa bu dinde onlar için, Allah'ın onaylamadığı kurallar koyan ortakları mı var? Eğer ayırımın mahşerde olacağına dair sözü olmasaydı hemen yargılanırlardı. Yanlış yapanlar için acıklı bir azap vardır” (Şûrâ 42/21)

Fasl kelimesinin yukarıdaki kullanımlarında “sonuca ulaştırıcı bir ayırım” anlamı hep merkezdedir. Şu âyette de “فَضْلُ الْخِطَابِ” terkibi Davud (a.s.)'in insanlar arasındaki ihtilafları çözücü vasfını ifade etmek için kullanılmıştır:

3 Nahl 16/61; Fâtır 35/45; Şûrâ 42/14.

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَأَتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَضَّلَ الْخِطَابِ

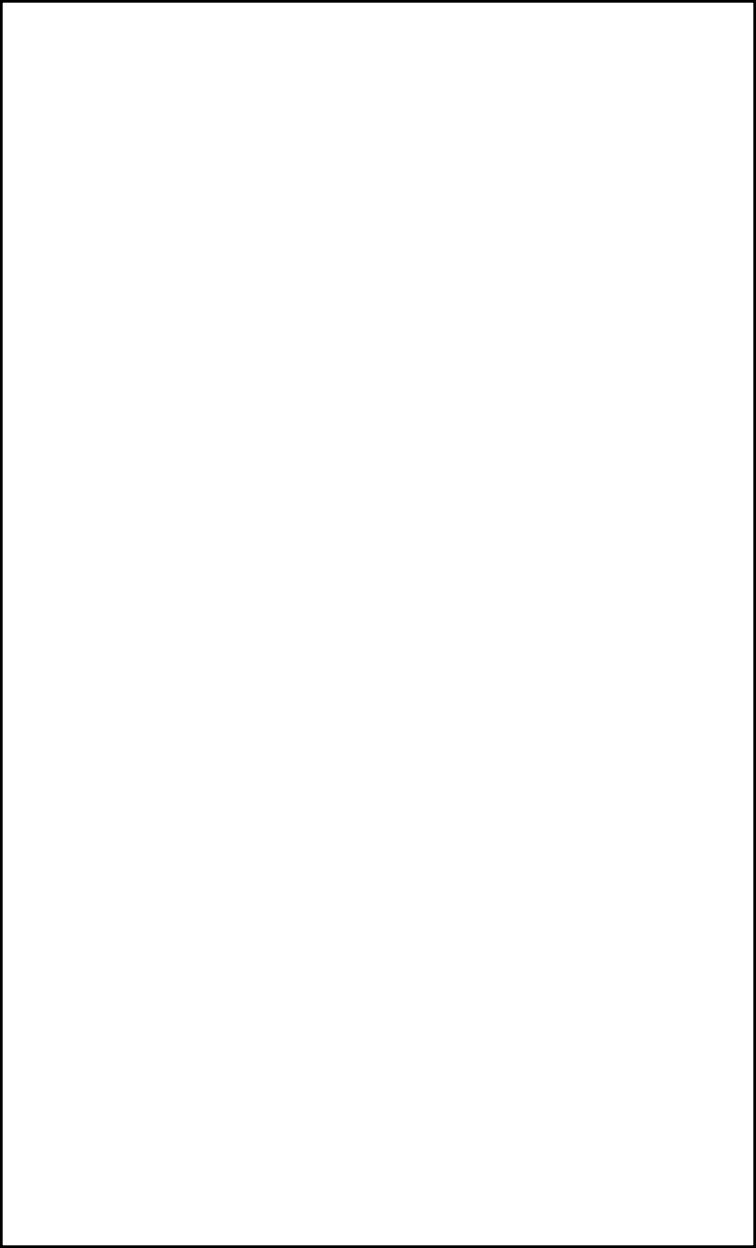
“İktidarını güçlendirdik. Ona hikmet (doğru karar verme) ve etkili sonuç doğurucu konuşma yetkisi vermiştik.” (Sâd 38/20)

“لَقَوْلٍ فَضْلٌ” terkihi de Kur’ân’da bir yerde geçer.⁴ Âyetin sûre içindeki bağlamından hareketle kastedilenin hesap günü olduğunu söyleyenler olmakla birlikte genel kanaat Kur’ân’ın kastedildiğidir ve ifadeye “Kur’ân, ayırıcı özelliği olan bir sözdür” anlamı verilir.

Çocuğun süttten kesilmesi, anadan ayrılıp tümüyle ona bağımlı olmaktan kurtulması bağlamında da Kur’ân’da üç yerde aynı kökten türemiş “fısâl = فَصَال” kelimesi geçer.⁵

4 Târık 86/13.

5 Bakara 2/233

4. Usûlî Bir Kavram Olarak Tafsîl

Sözlükler tafsîl kelimesinin fiil hali olan “فَصَّلَ = fessale” ye “açıklamak, detaylandırmak, bölümlemek, parçalamak” anlamı verirler. Kur’ân’da fiil bu kalıpta çeşitli âyetlerde geçer. Bir âyet şöyledir:

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ...

“Neye dayanarak üzerine Allah’ın adı anılanlardan yemiyorsunuz? Hâlbuki Allah, zorda kalmadığınız sürece yenmesi haram (yasak) olanları size tafsîl etmiştir...” (En’âm 6/119)

“Size tafsîl etmiştir” diye anlam verdiğimiz ifade âyette “فَصَّلَ لَكُمْ” şeklinde geçmektedir. Haram kılınanların tafsîl edildiği söylenmesi rağmen bu âyette nelerin haram kılındığı bildirilmemektedir. Haram kılınanlarla kastedilenin yiyeceklerle ilgili olduğu açıktır. O halde yenmesi haram olanların neler olduğuna dair başka âyet(ler)e gitmemiz, yani bu âyetin dışında âyet(ler)e yönelmemiz gerekmektedir. Âyette geçen “إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ” = zor-

da kalmadığınız sürece” şeklindeki ifade de bize konuyla ilgili tafsîlatın yapıldığı âyetlere ulaşmada yardımcı olacaktır. Nahl sûresinin 115. âyeti şöyledir:

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا أَهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ
اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“Allah size sadece ölüyü (leşi), kanı, domuz etini ve Allah’tan başkası adına kesileni haram kılmıştır. Kim zorda kalır da aşırı gitmez ve başkasının hakkına saldırmazsa Allah bağışlar, ikramı boldur.”

Görüldüğü üzere haram kılınanlar burada tafsîl edilmiş, zorda kalma durumu da istisna edilmiştir. Benzer âyet şöyledir:

قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ
مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خَنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ
بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“De ki “Bana gelen vahiyde yiyene yemesi haram kılınmış bir şey bulamıyorum; ölü (leş), akmış kan, domuz eti ki pisliktir, ya da Allah’tan başkasının adı anılıp kesilerek yoldan çıkılmış olursa başka. Kim zorda kalır da isyan etmez ve aşırı gitmezse senin Rabbin bağışlar ve ikramı boldur.” (En’âm 6/145)

Yukarıdaki iki âyette tafsîl kelimesi geçmese de konu ve ibare benzerliğinden dolayı, En'âm sûresinin 119. âyetinde sözü edilen tafsîlin bu iki âyetle yapıldığını görüyoruz. O halde, sözü edilen tafsîle ulaşmak için En'âm sûresinin 119. âyetinden ayrılıp aynı sûrenin 145 ve Nahl sûresinin 115. âyetine yönelmemiz gerekecektir. 119. âyeti muhkem kabul edersek bu âyetin müteşâbihlerinden olan En'âm 145 ve Nahl 115. âyete gitmek, konuyla ilgili anlam kümesini oluşturmak (kur'ân), sonuçta da o konuda Allah'ın yaptığı tafsîle ulaşmak gerekmektedir. Böylece tebyîn gerçekleşir yani zaten var olan hüküm ortaya çıkar. Görünen o ki, tafsîl, herhangi bir konuda kümeyi tamamlayıp açıklamaya ulaşmak için muhkem-müteşâbih ilişkisini (mesânî) yürütmenin adı olarak karşımız çıkmaktadır.

Herhangi bir konuda “muhkem ve müteşâbihlerden oluşan ikili âyetlerin (mesani) bağlantısına tevîl; tevîlle ulaşılan ayrıntıya tafsîl; tafsîlin sonucuna tebyîn denir. Yahut şöyle de diyebiliriz: Muhkem ve müteşâbihlerden oluşan âyetlerle (mesani) tevîl kurulur. Tevîl ile tafsîle ulaşılır. Tafsîl ile tebyîn gerçekleşir.

A'râf sûresinin 52. âyetinde şöyle buyrulur

وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

“Onlara bir kitap getirdik. Onu bir ilme göre tafsîl ettik. İnanıp güvenen bir topluluğa yol gösteren, ikram olan bir kitap.” (Araf 7/52)

Kitap bir ilme yani bir usule göre Allah tarafından tafsîl ediliyor. Bize düşen, bu usule göre, herhangi bir konuda muhkem olarak seçilen âyetin müteşabihlerine ulaşmaya çalışmaktır. Hûd sûresinin ilk âyeti şöyledir:

الرَّ كِتَابٌ أَحْكَمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ

“Elif! Lâm! Râ! Bu öyle bir kitaptır ki âyetleri hem muhkem kılınmış hem de doğru kararlar veren ve her şeyin iç yüzünü bilen Allah tarafından tafsîl edilmiştir.”

Herhangi bir konuda muhkem olarak seçilen âyetten, o âyetin müteşabihlerine gitmemiz gerekir. Bunu yaparak o konuyla ilgili anlam kümesi oluşur ki böylece o konuda detaylar ortaya çıkar. Anlam kümeleri oluşturulurken âyetlerin indirildiği dil yani Arapça dikkate alınır. İlgili âyet şöyledir:

كِتَابٌ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

“Bu bir kitaptır ki âyetleri, bilenler topluluğu için Arapça kur’ânlar (kümeler) halinde açıklanmıştır.” (Fussiler 41/3)

Tafsîl âyetler arası ilişkiler ile gerçekleşir. İlişkiler Arapça’ya göre kurulur.

5. Tafsîl Tüm İlahi Kitaplarda Geçerli Usuldür

Nahl sûresinin 44. âyetinde, Kur'ân'ın önceki kitaplarda olanı, Mâide sûresinin 15. âyetinde de saklananları ortaya çıkardığı bildirilir. Önceki kitaplarda olanın ortaya konması gizlenenlerin çıkartılması, ihtilafların çözülmesi belli bir usulle gerçekleşmiştir. Tafsîl kavramı bu bağlamda da kullanılır. Bir âyet şöyledir:

وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

“Bu Kur'ân, başkası tarafından uydurulup Allah'a mal edilmiş değildir. Çünkü bu Kur'ân kendinden öncekinin tasdiki, o kitapların tafsîlidir. Bundan dolayı alemlerin rabbinden olduğu hususunda şüpheye yer yoktur.” (Yunus 10/37)

Önceki kitapta olanların ortaya konması, ihtilafların çözülmesi, tebyînin gerçekleşmesi için takip edilen usul tafsîl olabilir,

Benzer bir âyet şöyledir:

... مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

“Bu (Kur’ân) uydurulabilecek bir söz değildir. Çünkü kendinden öncekinin tasdiki, her şeyin tafsîlidir. Bundan dolayı inanan bir topluluk için yol gösterici ve rahmettir.” (Yusuf 12/111)

Âyetteki (وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ) ifadesi hem kitapta olanların tasdiki hem de saklananların tebyini yani ortaya çıkma aşaması olabilir.

Tafsîl, tüm ilah kitaplardaki bir usul olarak karşımıza çıkmaktadır. Musa (a.s.)’a verilen kitap için şu ifade kullanılır:

ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّعَلَّهُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ

“Musa’ya da o Kitap’ı vermiştik ki iyi davrananlara nimetimizi tamamlayalım. O kitap her şey için tafsîl, yol gösterici bir rehber ve rahmetti. Rableriyle karşılaşacaklarına inansınlar diye.” (En’âm 6/154)

Benzer ifade yine Musa (a.s.)’a verilen kitapla ilgili olarak şöyle geçer:

وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَابِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ ...

“Verdiğimiz levhalarda onun için her türlü öğüdü yazdık ve her şey için bir tafsildi...” (A'râf 7/145)

İlahi kitaplar arasında irtibat olduğunu biliyoruz. Hatta Kasas sûresinin 51. âyetinde bu şöyle ifade edilmektedir:

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

“Kendilerinde var olan bilgiyi kullansınlar diye kavli birbiriyle irtibatlı yaptık.” (Kasas 28/51)

Bu irtibatın bir yönünü tafsîl kavramı ifade etmektedir. Kur'ân'ın kendinden önceki kitaplar için bir tafsîl olduğunu görmüştük. Muhtemelen şu âyet de bu duruma delalet etmektedir:

إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَضْلٌ

“O (Kur'ân), kavli-i fasıldır.” (Tânk 86/13)

Burada öncelikle Muhammed (a.s.)'in tebliğ ettiği şeyleri hafife alanlara hitap ediliyor olmalıdır. Onlara şu denmektedir: “Size tebliğ ettikleri, kendisinden uydurduğu şeyler değil. Okuduklarına dikkat etmelisiniz. Önceki kitaplarda gizlenen şeyleri açıklamış oluyor.” Âyetin devamı da önemlidir:

وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ

“O gayr-i ciddi; önemsiz bir şey değil”

Benzer örgüler başka âyetlerde de vardır. Mesela Hakka sûresinin şu âyetleri de konuyla ilgilidir:

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ (40) وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ (41)
وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ (42) تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ (43)

“O, değerli bir rasulün sözüdür. Bir şairin şiiri değildir; ne kadar az güveniniz var. Bir kahinin kehaneti de değildir, ne kadar az tezekkür ediyorsunuz. O, alemlerin sahibinin indirdiği bir sözdür.” (Hâkka 69/40 vd.)

6. Fussilet Sûresinin 44. Âyetinin Tafsîl ile İlgisi

Fussilet sûresinin 44. âyeti şöyledir:

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا أَعْجَمِيًّا لَقَالُوا لَوْلَا فُضِّلَتْ آيَاتُهُ أَأَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّ
قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءً وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ
وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ

“Onu anlaşılmaz ayet kümeleri (kur’ânen a’cemiyyen) şeklinde oluştursaydık derlerdi ki “ayetleri açıklansa (tafsil edilse) ya?” İsteddiğiniz şey aynı anda hem a’cemi (anlaşılmaz) hem düzgün bir Arapça olması mı (bu nasıl olabilir ki)? De ki “O, inanıp güvenenler için doğru yolu gösteren ve şifa olan bir kitaptır. İnanmayanların sanki kulakları tıkalı, müminlere karşı gözleri sanki kördür. Kendilerine uzak bir yerden seslenen kişiler gibidirler.” (Fussilet 41/44)

Âyette geçen “أَعْجَمِيٌّ” ifadesi Arapça’nın dışında herhangi bir başka dil olarak anlaşılmakta, âyette, şâyet Kur’ân Muhammed (s.a.v.)’e Arapça’nın

dışında bir dille indirilseydi insanların bu kitabın açıklanmasını talep edeceklerinin anlatıldığı söylenir. Bu âyete başka bir açıdan da bakılabilir.

İlahi kitaplar meşruiyetini tasdik ilişkisine dayanır. Tasdik ilişkisi ilahi kitapların, indiği zaman, mekan ve kültürel öğelerle sınır olamayacağı anlamına gelir. Tarihsel bir kitap kendisinden önceki kitaplarla arasında tasdik ilişkisi kuramaz, bu sebeple de kendisine tabi olunmaz. Bir kitabı ilahi yapan onun edebi yönü değil, içerdiği hakikatlerdir. Bu hakikatler fitri, dolayısıyla evrenseldir. İlahi kitapların bu özelliğine dikkat edilmediğinde ilahi kitaplardan farklı beklentiler içerisine gidilir. Okunduğunda anlaşılan ve uygulanabilen bir kitap insanların çoğunu memnun etmez. İnsanlar teleffuz edildiğinde, anlamı olmasa da olağanüstü etkileri olan kitap isterler. Tıpkı şu âyette ifade edildiği gibi:

وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلِمَ بِهِ الْمَوْتَى
بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا ...

“Kur’ân’la dağlar yürütülseydi, yer yarılsaydı, ya da ölülerle konuşulsaydı... Hayır! Her iş Allah’ın elindedir...” (Ra’d 13/31)

Yukarıdaki âyet Kur’ân’dan beklentileri farklı olan kişilerden bahsetmektedir. Şu âyet de

Kur'ân'a dair benzer bir beklentiye sahip olanlardan bahsetmektedir:

أَوْ يَكُونُ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُخْرِفٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقَيْبِكَ
حَتَّى تُنَزَّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُؤُهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّي هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا

“Altından yapılmış bir evin olsa yahut gökyüzüne çıksan? Bize okuyacağımız bir kitap indirmedikçe çıktığına da inanacak değiliz ya.”
De ki “Rabbime boyun eğirim; ben elçi olan bir beşerden başka neyim ki?” (İsrâ 17/93)

Dün olduğu gibi bugün de bazıları Allah'ın kitabının dilini yavan bulmaktalar. Mesela Kur'ân'daki üslubu Allah'a yakıştıramayan, gel gör ki mecbur kaldığı için böyle bir dil kullandığını düşünenler vardır. Bunlara göre, Allah belli dönemlerde mesele miladi altıyüzlü yıllarda Arap yarımadasındakiyle; Mekke ve civarındakilerle iletişime geçmek istediği için, onların dilini, dahası onların üslubunu, dilini, aklını, algılarını, saplantılarını dikkate almak zorunda kaldı. Oysa Kur'ân'daki üslup bizim ilah kabul edindiğimiz Allah'a yakışacak üslup değildir. Ne var ki o dönemdeki muhatap buydu. Adamlar karılarını defalarca boşuyor defalarca geri dönüyor, onları rencide ediyor, hak hukuk tanımıyordu. Allah da mecbur kaldı boşamaya dair detaylı âyetler indirmeye. Yoksa Allah'ın mü-

dahale edeceği işlerden değildi, bir kulun karısını nasıl boşaması gerektiğine dair düzenlemeler. Zaten insan gelişti, medenileşti ve şimdilerde boşanma hukukunu kuvvetle muhtemeldir ki Allah'ın muradına uygun olarak şekle soktu. Zaten bundan dolayıdır ki Allah şimdilerde bir kitap göndermeyi düşünceydi boşanmayla ilgili tek bir âyet indirmez, “bildiğiniz gibi yapın” derdi. Yine o dönemde toplum kadınlara miras vermiyor, onları mağdur ediyordu. Allah da mecbur kaldı mirasla ilgili detaylı âyetler indirip kızlara yarım hisse verin demeye. Bu da O'nun muradına uygun değildi ama ne var ki muhatapların seviyesi buydu. Yoksa bugünün insanına hitap etseydi, mirasla uğraşmaz, kadın erkek arasında hisse farkı gözetmez “siz yapılması gerekeni bilecek sevedesiniz” derdi. Talihsizlik o ki hırsızlık da almış başını gidiyordu o dönemde. “Yapmayın, yazıktır, günahtır” şeklindeki uyarılarla hiçbir değişmeyeceğini bildiği için Allah yine aslında muradı ve üslubuyla uyuşmasa da “ellerini kesin hırsızlık yapanların” dedi. Ancak bunu da bizim üzerimize alınmamıza gerek yoktu. Çünkü bugünün modern insanı daha insani yollarla vermekteydi hırsızlığın cezasını.

Böyle düşünenlere göre Kur'ân'ın vahyinin üzerinden ondört asrın geçtiği şu günlerde bir müslümanın her hangi bir konuyu konuşurken ya da

temellendirirken Kur'ân'daki bir âyete atıfta bulunması olacak iş değildir. Bu, düpedüz Allah'ın imajını yerle bir etmektir. Kur'ân'ı, dini ve Allah'ın muradını anlamamaktır. Eldeki kitap –kitap bile değil hitap- bugünün meselelerine çözüm getirecek durumda değildir. Zaten bu iş için indirilmiş de değildir. “Allah bu konuda kitabında şöyle demektedir” diyerek seviyeyi düşürmemek, eldeki vahyi istismar etmemek gerekir. Bunlara göre zaten bir yüz karası olan ama Kur'ân'da yer alan, yer almak zorunda olan pek çok hükmü de modern insan ortadan kaldırmıştır. Bunlara göre günümüz insanının ahlaki gelişmişlik seviyesi ve sağduyu olmasaydı, yani Kur'ân'a kalsaydı hala küçükler evlendirilebilir ve hala kölelik devam etmelidir demek zorunda kalırdık. Kur'ân'a çağrı yapanlar, küçüklerle evliliğe ve köleliğe bugünde cevaz vermek durumunda kalırlar ki bu kabul edilebilir değildir.

Velhasıl bunlara göre Kur'ân bugünün insanının kendisini referans göstereceği düzeyde bir metin değildir. Karmaşık, insicamsız, tutarsız ve gerçekdışıdır. O kadar insicamsızdır ki, ona metin muamelesi yapanlara şu alıntıyla hatırlatmada bulunulur:

“Şunu söylemeliyim ki Kur'an, bugüne kadar okunmakta en zor zorlandığım, okurken yorulup

usandığım bir kitaptır. Bezdirici bir intikamsızlık, karmakarışık, hamlık, bitmez tükenmez tekrar, laf kalabalığı (long-windedness), dolambaçlılık, kı-sacası, son derece ham, yavan ve kahrı çekilmez bir saçmalık... Bir Batılı insan tıpkı devlet arşiv-lerindeki okuması güç evrak yığınlarında olduğu gibi Kur'an metnini de ancak vazife hissini bas-kısı altında okuyup bitirmeyi başarabilir...

Bütün bunlara rağmen Kur'an'ın nasıl olup da semada yazılmış bir kitap olarak kabul edildiğini anlamak güçtür. Kur'an'a iyi yazılmış bir kitap di-yebilmek, şöyle dursun, herhangi bir kitap diyebil-mek dahi meseledir. Kaldı ki o daha ziyade teğanni ile okunan manzum metinlere benzer niteliktedir. Sonuçta Kur'an ancak kötü yazılı bir metin olarak niteledirilebilir (...) Kur'an sürekli olarak Hz. Muhammed'in çağındaki Arapların hafızasında mevcut olan geçmiş peygamberlere ait kıssaları aktarır. İbrahim, Hûd, Musa, İsa ve diğer gerçek ve/veya efsanevi peygamberlerin birbiri ardınca şu veya bu kavme gelip günahlarından ötürü on-ları nasıl uyardıklarını defalarca anlatır ve can sıkıcı bu tekrarlardan bıkip usanmaz.”⁶

Bu zihniyete göre Kur'ân'da anlatılan tarihî kıs-salarda gerçek dışıdır. O kadar gerçekdışıdır ki

6 Mustafa Öztürk, Kur'an Kıssalarının Mahiyeti, İstanbul 2016, s.190.

Adem'den Musa'ya, Firavun'dan Karun'a, İblis'ten İfrit'e, karıncadan hüdhüde hemen her şey kurgudur, geçek dışıdır. Tek amacı vardı bu kurguların, vahyedildiği dönemdeki muhatapların ilgisi- ni çekip onlara bir çeki düzen vermek. Hatta vaatler ve tehditler bile kurgudur. Çölde yaşayanlara yani sıcakla başı belada olanlara hitap ettiği için ateşle tehdit etmiş, kadın ve içki müptelası oldukları için cennetin hurilerinden, şarap akan nehirlerinden bahsetmiştir.

Kur'ân'ı aşığılayan bu bakış açısı yeni değildir. Belki de insanlık tarihi kadar eskidir. Kibirli İnsanoğlu, Allah'a din öğretmeye kalkar, Allah'tan her şeyi ister ama Yaratıcısının ona emir vermesine çok içerler. Sistemi kendi kurmak istediği için kendisine yapılan uyarıları duymazdan gelir, üzerine alınmaz, “bana değil benden öncekilerine söylenmiş” olmalı der. Bunu yaparken de Allah'a yakışır mı küçük meselelerle uğraşmak” der. Esasında “benim gibi birine hitap eden metin böyle yavan olmamalıdır” diyerek kendisini merkeze koyar. Konuyla ilgili bir âyet şöyledir:

بَلْ قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ بَلْ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بِآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ
الْأَوَّلُونَ

Aslında onlar şöyle derler: “Bunlar karma ka-

rışık hayallerdir. Hayır, bu adam Allah'a iftira ediyor. Belki de şairdir. Eğer elçi ise bize bir belge (mucize) getirsin; öncekilere gönderilen belgelerden olsun.” (Enbiyâ 21/5)

Aynı ifadeyi (أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ) Yusuf sûresinde, melikin gördüğü rüya için rüya yorumcuları söyler. Onlara göre melikin gördüğü rüyadaki semboller karışık, birbiriyle irtibatsızdır. Oysa aynı ifadeler bu işin ilmini bilen Yusuf için anlamlı ve irtibatlıdır.

Allah'a, insanların kolayca anlayıp uygulayabileceği bir kitabı yakıştıramayanlar farklı kitap beklentilerine girerler. Çoğu zaman da onu kendileri yazarlar. İşte Fussilet sûresinin 44. âyetinde geçen “أَعْجَمِي” ifadesi de bu konuyla ilgili olabilir. Kendilerine tebliğ edilen Kur'ân'ın ifadelerini, yalın, sade, anlaşılır bulanlar, Allah'ın kitabına yakışan ifadelerin ağdalı, kapalı olması gerektiğini düşünmüş ve bu beklentilerini ifade etmiş olabilirler. Hayatlarını düzenleyen, anlaşılır ifadelerden oluşan değil, anlamın önemsenmediği, kutsiyetini kapalılıkta aradıkları ilahi bir metin peşinde olabilirler. Hem böylesi bir metin her yöne çekilebilecek, uygulanabilirlikten de uzak olacaktır. Ancak bu defa da anlamın kapalı olmasından şikâyet edenler olacak, âyetlerin tafsîlinin yapılması gerekirdi diyecekler, bu defa da kitabın anlamının kapalı ol-

duğu mazeretine sığınacaklardı. Bu durumda Fus-silet sûresinin 44. âyetinde geçen “أَعْجَمِيّ” ifadesi, fasih olmayan, bozuk bir dil anlamına geliyor olabilir. Kelimenin Nahl sûresinin şu âyetindeki kul-lanımı da bunu destekliyor olabilir:

وَلَقَدْ نَعَلْمَ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ
أَعْجَمِيّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُّبِينٌ

“Kur’ân’ı sana bir beşerin öğrettiğini söy-lüyorlar, biliyoruz. Sözüünü ettikleri kişinin dili a’cemî. Bu Kur’ân ise açık Arapça” (Nahl 16/103)

Yukarıda sözü edilen kişinin hiç Arapça konuş-madığı düşünülemez. Aslı olmayan bir dediko-duya malzeme edildiğine göre bu kişi en azından Muhammed (s.a.v.) ile konuşup anlaşacak kadar Arapça biliyor olmalıdır. Adamın dilinin a’cemî olduğu söylendikten sonra Kur’ân’ın açık Arapça olduğunun belirtilmesi, sözü edilen kişinin fasih konuşmadığı, oysa Kur’ân’ın fasih Arapça oldu-ğu belirtilmiş olmaktadır. Zaten anlaşıldığına göre Muhammed (s.a.v.) da fasih bir Arapça konuşmak-taydı. Şu âyet buna işaret ediyor olabilir:

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْجَمِيّينَ فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ

“Kur’ân’ı a’cemîlerden birine indirseydik de o onlara okusaydı yine ona inanmayacaklardı.”

(Şu’arâ 26/198-199)

Bu âyetler Mekkelilerin kendi içlerinden bazıları-
nın nebi olmaya daha layık olduklarını söylemele-
riyle alakalı olabilir. Şöyle diyorlardı:

وَقَالُوا لَوْلَا نُنزِّلَ هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ

“Bu Kur’ân iki şehrin ileri gelenlerinden birine indirilseydi ya!” dediler. (Zuhruf 43/31)

Şu’arâ sûresinin 199. âyetinde yine de inanmaya-
cakları söyleniyor. Demek ki kendi istedikleri biri-
ne indirilseydi inanmaları gerekecekti. Bu durum-
da Kitap yine Arapça olacak ama fasih bir Arapça
olmayacak, bazı ifadeler onlara kapalı gelecekti.
Yukarıda geçen Şu’arâ sûresinin ilgili âyetlerinin
hemen öncesinde Kur’ân’ın açık Arapça diliyle
indirildiğinden sözedilmektedir:

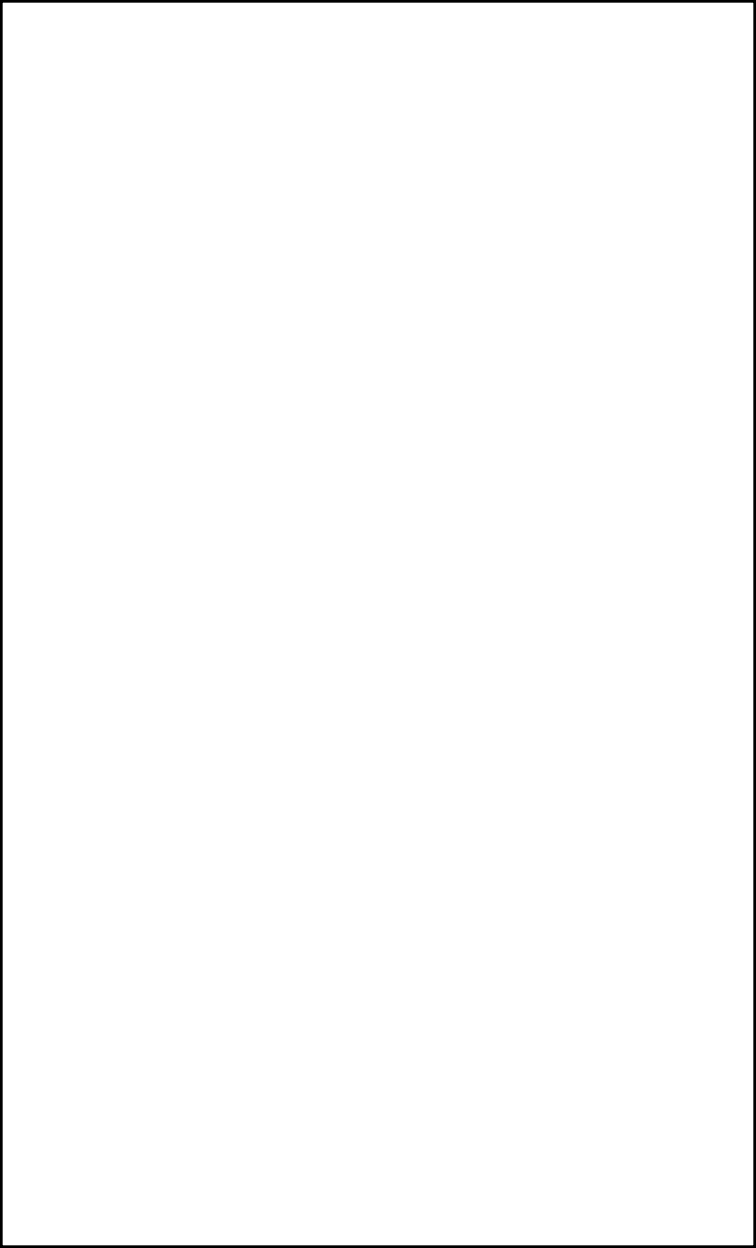
بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِينٍ

“Apaçık Arap diliyledir.” (Şu’arâ 26/195)

Hal böyleyken bugün kitabın kelimelerinden bazı-
larının mücmel olduğu, ancak sünnetle anlaşıldığı
söylenilmektedir.

Yüce Allah Kitabın açık (mübîn) bir Arapça ile

indirildiğini, Kitabın ve âyetlerin tafsîl edildiğini, kitabın müfassal kılındığını bildiriyorsa, dahası kitabın bir ilme göre kendisi tarafından tafsîl edildiğini haber veriyorsa Fussilet sûresinin 44. âyetinde geçen “a’cemî” ifadesi Arapça dışındaki bir dil anlamına gelmez. Zira Kitap Arapça indirilmesine rağmen tafsîl edilmiş. Kast edilen, kitabın indirildiği dilin yani Arapça’nın fasih ya da a’cemî yani kuralları oturmuş, dilbilgisi oluşmuş Arapça mı yoksa kurallardan bağımsız bir Arapça mı olup olmaması meselesi olmalıdır. Âyetler arasındaki irtibatlardan hareketle tafsîlin oluşturulması için dilin kurallarının oturması gerekir. Böyle bir metin belirsizlik taşımaz. Oraya buraya çekilemez. Ancak oturmuş bir dilbilgisi üzerinden oluşturulmazsa belirsizlikler taşır. Bu defa da bu, anlaşılır değil, açıklamaya ihtiyacı var denilir. Kötü niyetlilere alan açılmış olur.

7. Sonuç

Kur'ân'da tebyîn, tafsîl, tasrîf gibi farklı kelimeler geçse de genelde meallerde bu kelimelere "açıklama" anlamı verilir. Kavramlar arasındaki irtibatların göz ardı edilmesi Kur'ân'ın anlaşılmasında önemli bir eksiklik oluşturmaktadır. Kur'ân'da geçen her farklı kelimenin diğerlerinden ayrışan bir anlamı vardır. Bu, aynı köke sahip olup da farklı kalıplarda kullanılan kelime ve fiiller için bile söz konusudur.

Tafsîl kavramının anlam merkezinde "ayrılma" anlamı vardır. Herhangi bir konuyla ilgili bir âyeten yine o konuyla ilgili bir başka âyete gitmek, oradan da bağlantılı diğer diğer âyetlere yönelmek, nihayetinde konuyla ilgili anlam kümesini yani kur'ânı oluşturmak tafsîle ulaşmak olur. Böylece hedeflenen ama zaten varolup tespit edilmesi gerek sonuç ortaya çıkar. Buna da tebyîn denir. Şöyle de söyleyebiliriz: Herhangi bir konuda "muhkem ve müteşâbihlerden oluşan ikili âyetlerin (mesânî) bağlantısına te'vîl; te'ville ulaşılan ayrıntıya taf-

sîl; tafsîlin sonucuna tebyîn denir. Yani muhkem ve müteşâbihlerden oluşan âyetlerle (mesâni) te'vîl kurulur. Te'vîl ile tafsîle ulaşılır. Tafsîl ile tebyîn gerçekleşir.

Tafsîl bağlamında Fussilet sûresinin 44. âyetinde geçen “أَعْجَبِيَّ” ifadesi Arapça'nın dışında herhangi bir başka dil olarak anlaşılmakta, âyette, şayet Kur'ân Muhammed (s.a.v.)'e Arapça'nın dışında bir dille indirilseydi insanların bu kitabın açıklanmasını talep edeceklerinin anlatıldığı söylenir. Âyetin bu şekilde anlaşılması çeşitli açılardan sorunlu gözükmemektedir. Kendilerine tebliğ edilen Kur'ân'ın ifadelerini, yalın, sade, anlaşılır bulanlar, Allah'ın kitabına yakışan ifadelerin ağdalı, kapalı olması gerektiğini düşünmüş ve bu beklentilerini ifade etmiş olabilirler. Bu durumda Fussilet sûresinin 44. âyetinde geçen “أَعْجَبِيَّ” ifadesi, fasih olmayan, bozuk bir dil anlamına geliyor olabilir.

KAYNAKÇA

Ebû Abdurrahman Halil b. Ahmed Amr Ferâhidî (ö. 175/791), Kitâbü'l-‘Ayn, İnan, 1409.

Ebû Mansur Muhammed b. Ahmed b. Ezher el-Herevî Ezherî (ö. 370/980), Tehzîbü'l-lüğa, Kahire, 1964.

Ebu'l-Fadl Cemalüddin Muhammed b. Mükerrerem İbn Manzûr (ö. 711/1311), Lisânü'l-Arab, Beyrut, 1990.

Muhammed Fuâd Abdalbâkî, el-Mu'cemü'l-müfehres, Kahire, 1991.

Mustafa Öztürk, Kur'an Kıssalarının Mahiyeti, İstanbul, 2016.

Râğıb el-İsfehânî (ö. 502/1108), el-Müfredât fî garîbi'l-Kur'ân, Mısır, 1961.

